

Postgraduate Education for Heads of General Secondary Education Institutions of Ukraine: History and Nowadays

Vyshnevskaya Yana

Postgraduate student

Municipal Higher Educational Institution

«Kherson Academy of Continuing Education» (Ukraine, Kherson)

ORCID <http://orcid.org/0000-0003-3703-4119>

Abstract

Characterized the development of postgraduate education of heads of general secondary education institutions of Ukraine at different stages of its forming. It is found that the tasks set by the state leadership for the secondary school directly influenced the transformation of the content, forms and methods of professional development of managing teaching staff. The characteristic of modern conditions of organizing postgraduate education of heads of general secondary education institutions has been provided. Dynamics and characteristic features of transformation of the legal framework regarding education, updating and filling educational framework with new documents have been established. These documents summarize the qualification requirements and the structure of competences of modern heads of general secondary education institutions according to their functional responsibilities. The orientation of postgraduate education of heads (headmasters/headmistresses) of general secondary education to the general structure of professional competences defined in national standards and standard curricula has been substantiated. It is proved that the model of lifelong education for school headmasters/headmistresses requires its improvement in the direction of increasing the level of managerial training and development of professional competences of headmasters/headmistresses in a rapidly and dynamically renewed school education throughout the period of professional activity of the heads.

Keywords: head of general secondary education institution, postgraduate education, professional competence, managerial functions.

Актуальність дослідження. Педагогічні управлінські кадри є важливим ресурсом інноваційного розвитку загальної середньої освіти. На сьогодні в Україні відсутні вимоги до наявності спеціальної управлінської підготовки для керівників закладів загальної середньої освіти, а питання їх професійного розвитку вирішуються шляхом проходження спеціальних курсів у системі післядипломної освіти.

Відомо, що заклади післядипломної освіти у своїй роботі реалізують певні програми підвищення кваліфікації, які направлені на поглиблення, розширення й оновлення професійних знань і вмінь педагогів відповідно до наявних досягнень науки і техніки та вимог ринку [14, с. 189].

В сучасних умовах модернізації системи освіти питання вдосконалення системи професійного розвитку керівників шкіл є доцільними, своєчасними та актуальним.

Однак, розвиток системи післядипломної освіти керівників закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) неможливий без врахування педагогічного досвіду попередніх років. Адже, удосконалення існуючої моделі підвищення кваліфікації керівників ЗЗСО в Україні має ґрунтуватись як на сучасних світових знаннях про закономірності управління закладами освіти, так і з урахуванням позитивного педагогічного досвіду минулих поколінь.

Питаннями дослідження розвитку післядипломної освіти педагогічних працівників, в тому числі і керівників шкіл займались В. Бондар, Л. Ващенко, С. Гончаренко, Л. Даниленко, М. Дробноход, Г. Єльнікова, І. Жорова, Н. Клокар, А. Кузьмінський, М. Лапенко, В. Маслов, В. Олійник, , Л. Покроєва, Н. Протасова, М. Романенко, Т. Сорочан, О. Тонконога, Т. Хлебнікова, П. Худоминський, А. Чміль, Т. Шамова, І. Якухно та ін.

Однак, незважаючи на те, що українські та зарубіжні вчені неодноразово зверталися до вивчення питання післядипломної освіти педагогічних працівників, дослідження, в яких висвітлюються аспекти розвитку післядипломної освіти керівників закладів загальної середньої освіти в історичному аспекті, не набули значного поширення.

Метою даної статті є аналіз історії розвитку післядипломної освіти керівників закладів загальної середньої освіти України та її сучасного стану.

Виклад основного матеріалу. В останні роки на державному рівні гостро постало питання реформування системи професійного розвитку педагогічних працівників, від яких значно залежить якість освітнього процесу в закладах освіти. Управління цим розвитком на рівні закладів освіти здійснюють керівники шкіл, до яких сьогодні висуваються чіткі вимоги, пов'язані з наявністю у них ключових компетентностей. Це, своєю чергою, актуалізує питання розвитку їх професіоналізму, який формується зокрема і в системі післядипломної педагогічної освіти.

Питання вдосконалення управлінських знань, вмінь та навичок керівних педагогічних кадрів в Україні в системі післядипломної педагогічної освіти є вагомим з моменту її виникнення і завжди перебувало в центрі уваги органів управління освітою.

Друга половина XX початок XXI століття відмічається як період найбільших трансформаційних змін у розвитку загальної середньої освіти. В окреслений період

питання необхідності професійного розвитку керівників ЗЗСО стають об'єктом підвищеної уваги в наукових колах та з боку держави. Керівники шкіл активно та масово залучаються до курсової підготовки, що наповнювалась дисциплінами спрямованими на удосконалення педагогічної майстерності, а також формування специфічних управлінських та організаторських вмінь і навичок.

Аналіз змістовного наповнення курсів підвищення кваліфікації директорів шкіл в період 50–60 рр. XX ст. вказує на значну увагу курсів (майже 30 % часу) до питань розвитку управлінських здібностей директорів шкіл. Це було реалізовано через ознайомлення їх з актуальними теоретичними і практичними аспектами організації управління закладом освіти. Директори вивчали такі теми: «Планування і організація роботи школи, директора і завідувачів навчальною роботою», «Завдання, методи і форми внутрішкільного контролю. Вивчення системи роботи вчителя», «Навчально-матеріальна база школи. Використання шкільного бюджету, «Організація роботи помічника директора з адміністративно-господарській частині», «Діловодство і статистика в школі. Шкільна документація» тощо [1, с. 20–22].

Наступний етап розвитку освітньої галузі України пов'язаний з переходом у 70–80 рр. XX ст. до обов'язкової загальної середньої освіти, що стало поштовхом до активізації системи підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів. У цей час набувають розвитку різноманітні форми та методи підвищення кваліфікації як у курсовий, так і у міжкурсний період. Розвивається такий напрямок професійного розвитку керівників як самоосвіта. У програмах регіональних курсів підвищення кваліфікації збільшується частка занять із психолого-педагогічної підготовки. До курсів включаються заняття, присвячені питанням подальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої школи, наукової організації педагогічної праці, професійної орієнтації учнів, психологічних основ навчання і виховання, школознавства, психології педагогічної праці, внутрішньошкільного контролю, основ законодавства про народну освіту, питань політики, техніки і культури. Особлива увага надавалась практичним заняттям, педагогічним практикам, відвідуванням шкіл передового педагогічного досвіду. В результаті проходження практик, директори шкіл поглиблювали свої теоретичні знання та вдосконалювали управлінські навички, набували досвіду прийняття виважених управлінських рішень та ін. [10].

Вирішення складних та багатогранних завдань, що ставились перед післядипломною освітою керівних педагогічних кадрів в цей час вимагали від закладів післядипломної освіти нарощення наукового потенціалу. Зазначене детермінувало необхідність модернізації системи професійного розвитку керівних педагогічних кадрів. Розв'язати цю проблему намагались шляхом створення факультетів підвищення кваліфікації керівних педагогічних кадрів при педагогічних інститутах, які у подальшому було перетворено на факультети підвищення кваліфікації організаторів народної освіти. Станом на 1989 р. в Україні діяло 10 таких факультетів: при Київському, Харківському, Вінницькому, Луцькому, Ворошиловградському (Луганському), Тернопільському та Івано-франківському педагогічних інститутах; Донецькому, Запорізькому та Симферопольському педагогічних університетах [12]. Того ж часу (починаючи з 1975 р.) в якості досвіду разом із вже функціонуючою системою підвищення кваліфікації організаторів народної освіти, в Україні запроваджено двомісячну підготовку резерву керівників шкіл, що складався з кращих вчителів, які мали педагогічний стаж не менше 5 років та вік не старше 30 років [4, с. 185].

Створення мережі закладів підвищення кваліфікації зі своєю специфікою, регіональними особливостями, різними підходами до проблеми, вимагало наукового обґрунтування змісту професійної управлінської підготовки керівників ЗЗСО. Вагомий внесок в цьому напрямку було здійснено науково-педагогічними працівниками НДІ загальної освіти дорослих АПН СРСР (1977, 1987 рр.) та Центрального інституту удосконалення вчителів Міністерства освіти УРСР, якими з метою уніфікації підготовки розроблено навчально-тематичні плани та програми курсів підвищення кваліфікації керівників шкіл. Навчальні плани та програми курсів підвищення кваліфікації організаторів народної освіти передбачали оволодіння слухачами комплексом психолого-педагогічних та знань з ефективного управління школою.

Наголосимо, що вдосконалення професійного рівня педагогічних управлінців від самого початку було орієнтовано переважно на підтримку їх особистих та професійних якостей. Підвищення кваліфікації стає ключовою формою розвитку та вдосконалення педагогічної та управлінської майстерності керівника. Характерною ознакою періоду 70–80 рр. XX ст. є поява науково-обґрунтованого змісту та форм підвищення кваліфікації керівних педагогічних кадрів та їх резерву.

Тож, починаючи з 1991 р. проблема підвищення кваліфікації директорів шкіл набуває нового національного забарвлення, пов'язаного зі здобуттям Україною незалежності. Післядипломна освіта педагогічних працівників України, зокрема і керівників ЗЗСО, потребувала у дев'яностих роках ХХ ст. принципово нових підходів до знань, що базувались, насамперед, на національних освітніх принципах та компетентнісному підході.

Також на умови професійної діяльності керівників шкіл у дев'яності роки вплинуло суттєве розширення їх функціональних обов'язків, що було пов'язано з необхідністю змін та приведення у відповідність до вимог існування в умовах державної незалежності нормативно-правової бази, яка регламентувала діяльність освітян. Законом України «Про освіту» (1991) закріплювалось право закладів освіти на самоврядування, що зокрема передбачало: самостійність у питаннях навчально-виховної, науково-дослідної, методичної, економічної та фінансово-господарської діяльності; визначення змісту компонента освіти понад визначеним державою обсягом; відборі та розстановці кадрів, встановленні структури управління діяльністю, штатного розкладу, розподілу посадових обов'язків та ін. [9].

Стратегічні напрямки розвитку освіти в Україні було визначено на Першому з'їзді працівників освіти та затверджено в Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття», 1993), де наголошувалося на необхідності підготовки нової генерації педагогічних кадрів, підвищенні їх професійного та загальнокультурного рівня; забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадженні у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень, демократизації освіти, що передбачає децентралізацію та регіоналізацію управління системою освіти з дотриманням найбільш визначальних принципів освітньої політики Української держави, надання автономії навчально-виховним закладам у вирішенні основних питань їхньої діяльності, подолання монополії держави на освіту, перехід до державно-громадської системи управління освітою, у якій особистість, суспільство й держава стануть рівноправними суб'єктами, утворення системи партнерства учнів, студентів і педагогів [7].

Окреслений період можна відзначити як початок впровадження компетентнісного підходу до підвищення кваліфікації керівних педагогічних кадрів. Свідченням компетентнісного

підходу до підвищення кваліфікації директорів закладів освіти у дев'яностих роках ХХ ст. слугують плани та програми регіональних курсів підвищення кваліфікації управлінців. Характерним для курсової підготовки було ознайомлення керівників з особливостями управління школою в умовах перебудови народної освіти. Було оновлено назви розділів та зміст програм курсів, збільшено кількість годин на семінарські, лабораторно-практичні та практичні заняття у школі, передбачено запровадження спецкурсів, факультативів та можливість варіативного використання методів та форм активізації навчання слухачів. Так, програми підвищення кваліфікації директорів шкіл розраховувались на тижневі, місячні та двомісячні курси підвищення кваліфікації, на яких розглядалися питання підвищення рівня адміністративно-педагогічної компетентності директорів шкіл, поглиблене вивчення наукових основ управління навчальним закладом, розвиток умінь і навичок наукової організації управлінської праці, вдосконалення правової, господарської та фінансової компетентностей [2].

Активізація Євроінтеграційних процесів в Україні у середині другого десятиріччя ХХІ ст. лише посилила увагу до проблеми розвитку керівних педагогічних кадрів як однієї із найважливіших у сучасній системі післядипломної педагогічної освіти. Особливо актуальним це питання постало у світлі прийняття останніх нормативних документів: Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» (2018 р.), Професійного стандарту (2021 р.), якими встановлено кваліфікаційні вимоги до керівника ЗЗСО, його права та функціональні обов'язки.

Особливо актуальним щодо вдосконалення компетентностей керівників ЗЗСО в системі їх післядипломної освіти представляє розроблена та затверджена МОН України «Типова освітня програма організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа». Авторами програми зроблено акцент на розвиток професійних, управлінських, громадянських компетентностей керівників шкіл; питаннях організації ефективного управління закладом загальної середньої освіти; на сприяння особистісному та професійному розвитку керівників; поглиблення знань із

психологічної складової управлінської роботи; запобігання та вирішення конфліктів усіх рівнів; концептуальному підходу до педагогіки партнерства; обґрунтування шляхів ефективної взаємодії з владою і громадами різних рівнів; на розвиток навичок системного аналізу результатів діяльності закладу загальної середньої освіти; розвиток інформаційної культури управління, навичок використання сучасних технологій в освіті, тощо [8; 5; 6; 14; 15].

Узагальнений перелік компетентностей якими має володіти керівник закладу загальної середньої освіти затверджений у Професійному стандарті за професією керівник (директор) закладу загальної середньої освіти. У даному документі визначено вимоги до мінімального рівня професійної підготовки керівників закладів загальної середньої освіти. Це вимагає перегляду та удосконалення змісту освітніх програм їх професійного розвитку. Стандартом висуваються вимоги до ступеня освіти керівника закладу загальної середньої освіти, здоров'я, морально-етичних, особистісних та професійних якостей, рівня управлінських знань та вмінь, здатності виконувати визначені функціональні обов'язки відповідно до структури діяльності. Виділяються наступні управлінських функції: управління розвитком закладу освіти (планування роботи та прийняття управлінських рішень, організація та контроль їх виконання), забезпечення якості освіти; налагодження партнерської взаємодії та організація безпечного для здоров'я навчального середовища, а також специфічна функція – забезпечення власного безперервного розвитку. Виконання будь-якої з управлінських функцій передбачає оволодіння сукупністю компетентностей, кожна з яких включає в себе певний набір знань, умінь та навичок. Так наприклад, для такої специфічної функції як забезпечення власного безперервного розвитку передбачається оволодіння інноваційною та інформаційно-цифровою компетентностями та здатністю навчатися впродовж життя [13].

Наразі для керівників законодавством України передбачено обов'язкову раз на п'ять років атестацію на відповідність займаній посаді [9; 11]. Таким чином, можна зробити висновок, що законодавство вимагає постійного вдосконалення управлінських знань, вмінь та навичок керівників шкіл.

Сучасна післядипломна педагогічна освіта України являє собою повністю вибудовану та сформовану систему розвитку і компетентнісного зростання педагогічних управлінців.

Безперервна освіта керівних педагогічних кадрів відповідно до вимог державної політики в галузі освіти, забезпечується Державним вищим навчальним закладом «Університет менеджменту освіти» НАПН України та 27 регіональними закладами неперервної освіти комунальної форми власності, а також інститутами післядипломної педагогічної освіти та відповідними структурними підрозділами університетів [3, с. 138]. В університетах до таких підрозділів відносяться факультети, центри підвищення кваліфікації і професійної перепідготовки, міжрегіональні центри підвищення кваліфікації, курси підвищення кваліфікації фахівців.

Якість виконання керівниками ЗЗСО своїх професійних функцій значною мірою залежить від концептуальних підходів до питань змісту їх післядипломної освіти. В сучасних умовах в українській післядипломній освіті керівників шкіл склалась ситуація, коли динамічне наповнення національної нормативно-правової освітньої бази документами з оновленими вимогами до професійного розвитку керівників закладів загальної середньої освіти, вимагає приведення у відповідність до цих змін навчальних планів та програм закладів післядипломної освіти. Визначене обумовлює перебудову змістовного наповнення існуючої системи підвищення кваліфікації керівників ЗЗСО, головними завданнями якої є забезпечення удосконалення компетентності для вирішення нагальних питань управлінської діяльності в умовах реформування галузі освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа».

Висновки. Як показує історичний експурс, за доволі короткий період існування системи післядипломної освіти керівних педагогічних кадрів, нею накопичено значний досвід підвищення їх кваліфікації. В цей період школа була неодмінним супутником функціонування системи післядипломної освіти, і саме ті завдання, що ставились перед загальноосвітніми навчальними закладами, значно стимулювали процес розвитку післядипломної освіти керівників закладів загальної середньої освіти. На сьогодні в Україні існує цілісна система післядипломної освіти керівників закладів загальної середньої освіти. Проте, наразі для неї характерна трансформація нормативно-правової бази з питань освіти. В нових прийнятих документах зокрема визначено професійні компетентності керівників закладів загальної середньої освіти. А отже система післядипломної освіти керівних кадрів має орієнтуватись на загальну визначену у національних стандартах та типових програмах структуру професійних

компетентностей. Вважаємо, що на зміну традиційній повинна прийти інша модель неперервної освіти керівників шкіл, що забезпечить їм протягом усього періоду професійної діяльності удосконалення рівня як загальноуправлінської підготовки, так і розвитку професійних компетентностей щодо керівництва освітніми установами в умовах динамічно оновлюваної шкільної освіти.

References

1. *Materialy mesiachnykh kursov po povysheniiu kvalifikatsii uchitelei, pionervozhatykh i vospitatelei detskikh sadov (plany, programmy, tematika)* [One Month Advanced Training Course Materials for teachers, pioneer leaders and kindergarten teachers (syllabuses, curricula, topics)]. Fund 2419. Inventory 1. File 85. Leaf 260. State Archive of Kherson region, Kherson. (in Russian)
2. *Navchalno-tematychni plany kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii dyrektoriv shkil ta yikh zastupnykiv na 1992 r.* [Syllabuses of Advanced Training Courses for headmasters/headmistresses and their deputies in 1992]. Fund 2419. Inventory 3. File 378. Leaf 34. State Archive of Kherson region, Kherson. (in Ukrainian)
3. *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini* [National Report on the State and Prospects of Education Development in Ukraine] / Kremen V. H. ta in. (Ed.). Kyiv: Pedahohichna dumka. 2016. (in Ukrainian)
4. *Ob organizatsii kursov po podgotovke direktorov obshcheobrazovatel'nykh shkol, naznachayemykh iz chisla uchiteley: Prikaz Ministerstva prosveshcheniya SSSR* [On the organization of training courses of headmasters/headmistresses of general education schools, appointed from among teachers, the Order of the Ministry of Education of the USSR dated January 20, 1975, No. 6. *Sbornik osnovnykh postanovlenii, prikazov i instruktsii.* 1978. P. 278. (in Russian)
5. Petko L.V. *Vyklyky XXI stolittia dlia osvithnoho prostoru Ukrainy. Naukovi pratsi ChNU: nauk. zhurnal* [The challenges of educational space in the 21st century] Mykolaiv: Vyd-vo ChNU imeni Petra Mohyly. 2017. Issue 303. Vol. 291. Pp. 10–14. (in Ukrainian)
6. Petko L.V. *Derzhavnyi standart pochatkovoï osvity u rakursi formuvannia sotsialnoi aktyvnosti dytyny* [The State Standard for elementary education in the views of social activity formation in a child]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzh. ped. un-tu. Seria: Pedahohika: zb. nauk. pr.* Berdiansk: BDPU, 2018. Issue 1. P. 92–97. (in Ukrainian)
7. *Pro Derzhavnu natsional'nu prohramu «Osvita» («Ukrayina XXI stolittya»): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny* [About the State National Program "Education" ("Ukraine of the XXI Century")]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 3, 1993, No. 896. URI : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
8. *Pro zatverdzhennia Typovoyi osvithnoyi prohramy orhanizatsiyi i provedennia pidvyshchennia kvalifikatsiyi kerivnykh kadrov zakladiv zahalnoyi serednoyi osvity vidpovidno do vymoh Kontseptsiyi "Nova ukrayinska shkola"* [On approval of the Standard Educational Curriculum for the organization and training of managers of general secondary

education institutions in accordance with the requirements of "The New Ukrainian School Concept"]: Nakaz MON Ukrayiny vid 13.12.2018 r. № 1392. URI : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1392729-18#Text> (in Ukrainian)

9. *Pro osvitu: Zakon Ukrayiny vid 23.05.1991 №1060-12 (1991)* [About the education: Law of Ukraine]. № 1060-12(1991). URI :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#n37> (in Ukrainian)

10. *Pro pidsumky pidhotovky dyrektoriv shkil na trymsiyachnykh kursakh pry Tsentral'nomu instytuti udoskonalennya uchyteliv* [On the results of training headmasters/headmistresses in three-month courses at the Central Institute for Teacher Training]. Order of the Ministry of Education of the USSR dated August 3, 1979, No. 220. (1979): The Ministry of Education of the USSR, p. 5 (in Ukrainian)

11. *Pro povnu zahal'nu serednyu osvitu* [About complete general secondary education]: Law of Ukraine. 2020. No. 463- IX. (2020). URI : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n540> (in Ukrainian)

12. *Pro provedennya atestatsiyi zakladiv pidvyshchennya kvalifikatsiyi ta perepidhotovky kadrov Ministerstva narodnoyi osvity URSR* [On the certification of institutions of advanced training and retraining of the Ministry of Education of the Ukrainian SSR]: Nakaz ministerstva narodnoyi osvity URSR vid 25.01.1989 r. No. 8. *Informatsiyyny zbirnyk Ministerstva nauky i osvity Ukrayins'koyi RSR*. No. 6. Kyiv: Radianska shkola, 1989. Pp. 8–11. (in Ukrainian)

13. *Profesiyniy standart za profesiine kerivnyk (dyrektor) zakladu zahalnoi serednoi osvity* [Professional standard by profession head (headmaster/headmistress) of general secondary education]. URI : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf> (in Ukrainian)

14. Sliusarenko N. V. *Formy i metody vyhovnoyi roboty u vyshchomu navchalnomu zakladi* [Forms and methods of extracurricular activities in a higher educational institution]. *Tavriyskyi visnyk osvity*. No 3 (27). 2009. P. 107–116. (in Ukrainian)

15. Sliusarenko N., Soter M. *Problemy movnoi pidgotovky v tehnicnykh zakladah vyshchoyi osvity Ukrainy (pochatok XXI stolittja)* [Problems of linguistic training in technical institutions of higher education in Ukraine (beginning of the XXI century)] / *Teoretyko-metodologichni osnovy rozvytku osvity ta upravlins'koi diyal'nosti: mat. V Vseukr. nauk.-prakt. konf. (12-13 veresnja 2019 r., m. Herson) / za red. Kuz'menka V., Sliusarenko N.: u II ch. Ch. II. Herson: KVNZ «Hersons'ka akademiya neperervnoi osvity», 2019. P. 183–186.*

16. Sliusarenko N. V., Kokhanovska O. V. *Transformatsiia vyshchoyi zhinochoyi osvity v Ukraini (XIX – pochatok XXI stolittja)* [The transformation of higher female education in Ukraine (XIX – the beginning of the XXI century)]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu (Seriiia Pedahohichni nauky)*. 2018. Issue 2. P. 124–130. (in Ukrainian)

17. Sliusarenko N., Soter M. The Webquest as a Means of Improving the Efficiency of Students' Foreign Language Training of Ukrainian Technical Institutions of Higher Education (Beginning of the 21st Century). *Intellectual Archive*. Toronto: Shiny Word.Corp. (Canada). 2020. Vol. 9 (April/June). No. 2. Pp. 94-104. https://doi.org/10.32370/IA_2020_06_13

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 37.091.113:378.046-021.68(477)

Вишневська Я. Післядипломна освіта керівників закладів загальної середньої освіти України: історія та сучасність.

У статті схарактеризовано розвиток післядипломної освіти керівників закладів загальної середньої освіти України на різних етапах її становлення та функціонування. З'ясовано, що завдання, які ставились керівництвом держави перед загальноосвітньою школою безпосередньо впливали на трансформацію змісту, форм та методів підвищення кваліфікації керівних педагогічних кадрів. Надано характеристику сучасному стану організації післядипломної освіти керівників закладів загальної середньої освіти. Встановлено динамічність та характерні особливості трансформації законодавчої бази з питань освіти, оновлення та наповнення освітньої нормативно-правової бази новими документами, в яких узагальнено кваліфікаційні вимоги та структуру компетентностей сучасних керівників закладів загальної середньої освіти за їх функціональними обов'язками. Обґрунтовано орієнтир післядипломної освіти керівників (директорів) загальної середньої освіти на загальну визначену у національних стандартах та типових програмах структуру професійних компетентностей. З'ясовано, що модель неперервної освіти керівників шкіл вимагає її удосконалення у напрямку як підвищення рівня управлінської підготовки, так і розвитку професійних компетентностей директорів в умовах стрімко та динамічно оновлюваної шкільної освіти протягом усього періоду професійної діяльності керівника.

Ключові слова: керівник закладу загальної середньої освіти, післядипломна освіта, професійна компетентність, управлінські функції.

Література

1. Материалы месячных курсов по повышению квалификации учителей, пионервожатых и воспитателей детских садов (планы, программы, тематика). *Державний архів Херсонської області (ДАХО)*. Ф. 2419. Оп. 1. Спр. 85. 260 арк.
2. Навчально-тематичні плани курсів підвищення кваліфікації директорів шкіл та їх заступників на 1992 р. *Державний архів Херсонської області (ДАХО)*. Ф. 2419. Оп. 3. Спр. 378. 34 арк.
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; редкол.: В. Г. Кремень та ін. Київ: Педагогічна думка, 2016. 448 с.
4. Об организации курсов по подготовке директоров общеобразовательных школ, назначаемых из числа учителей: Приказ Министерства просвещения СССР от 20 января 1975г. №6. *Сборник основных постановлений, приказов и инструкций*, Москва, Средняя школа, 1978. 278 с.
5. Петько Л.В. Виклики ХХІ століття для освітнього простору України. *Наукові праці ЧНУ*: наук. журнал / Чорном. Нац. ун-т ім. Петра Могили; ред. кол.: О.П.Мещанінов (голова) [та ін.]. Миколаїв: Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2017. Т. 303. Вип. 291. С. 10–14 (Педагогіка).

6. Петько Л. В. Державний стандарт початкової освіти у ракурсі формування соціальної активності дитини. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка: зб. наук. пр. Бердянськ: БДПУ, 2018. Вип. 1. С. 92–97.

7. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 р. №896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

8. Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа»: Наказ МОН України від 13.12.2018 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1392729-18#Text>

9. Про освіту: Закон України від 23.05.1991 №1060-12 (1991). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#n37>

10. Про підсумки підготовки директорів шкіл на тримісячних курсах при Центральному інституті удосконалення учителів: Наказ МО УРСР № 220 від 03 серпня 1979 р. К.: МО УРСР, 1979. 5 с.

11. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 №463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n540>

12. Про проведення атестації закладів підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів Міністерства народної освіти УРСР: Наказ міністерства народної освіти УРСР від 25.01.1989 р. № 8. *Інформаційний збірник Міністерства науки і освіти Української РСР*. № 6. Київ: Радянська школа, 1989. С. 8–11.

13. Професійний стандарт за професією керівник (директор) закладу загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf>

14. Слюсаренко Н. В. Форми і методи виховної роботи у вищих навчальних закладах. *Таврійський вісник освіти*. 2009. № 3(27). С. 107–116.

15. Слюсаренко Н., Сотер М. Проблеми мовної підготовки в технічних закладах вищої освіти України (початок XXI століття) / Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управлінської діяльності: мат. V Всеукр. наук.-практ. конф. (12-13 вересня 2019 р., м. Херсон) / за ред. Кузьменка В., Слюсаренко Н.: у II ч. Ч. II. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. С. 183–186.

16. Слюсаренко Н. В., Кохановська О. В. Трансформація вищої жіночої освіти в Україні (XIX – початок XXI століття). *Вісник Черкаського університету (Серія Педагогічні науки)*. 2018. Вип. 2. С. 124–130.

17. Slyusarenko N., Soter M. The Webquest as a Means of Improving the Efficiency of Students' Foreign Language Training of Ukrainian Technical Institutions of Higher Education (Beginning of the 21st Century). *Intellectual Archive*. Toronto: Shiny Word.Corp. (Canada). 2020. Vol. 9 (April/June). No. 2. Pp. 94-104. https://doi.org/10.32370/IA_2020_06_13